**CZU: 343.14:347.995** **https://doi.org/10.59295/sum3(173)2024_27**

# EXPLORAREA REGULII ADMISIBILITĂȚII PROBELOR ÎN PROCESUL PENAL: O ANALIZĂ TEORETICĂ ȘI PRACTICĂ

***Svetlana LEONTIEVA,***
*Universitatea de Stat din Moldova*

***Vlad TODERICA,***
*Procuratura municipiului Chișinău*

Respectarea regulii admisibilității probelor este esențială pentru un proces penal, anumite reguli privind admisibilitatea probelor fiind stabilite în jurisprudență CtEDO și încorporate în legislația națională. În general, principiul admisibilității probelor înseamnă că în principiu orice probă este admisibilă, cu excepția cazurilor când intervin limitările legale și limitările impuse de principiile generale. Acest articol analizează reguli de admisibilitate a probelor în procesul penal prevăzute la nivel european și național, fiind acordată atenție și funcțiilor admisibilității în procesul penal, în special funcției de garanție. Totodată, articolul reflectă starea dezbaterii științifice privind recunoașterea probelor obținute ilegal ca „probe inadmisibile”, precum și opiniile autorilor cu privire la această problemă.

***Cuvinte-cheie:*** *proces penal, probe, proces echitabil, admisibilitatea, inadmisibilitatea, acțiunile autorităților statului, excluderea probelor.*

## EXPLORING THE RULE OF ADMISSIBILITY IN THE CRIMINAL PROCESS: THEORETICAL AND PRACTICAL ANALYSIS

Respecting the rule of admissibility of evidence is essential for a criminal process, certain rules regarding the admissibility of evidence being established in the jurisprudence of the ECtHR and incorporated into national legislation. Generally, the principle of admissibility of evidence means that in principle any evidence is admissible, except in cases where legal limitations and limitations imposed by general principles intervene. This article analyzes the rules of admissibility of evidence in criminal proceedings provided at the European and national levels, paying attention to the functions of admissibility in the criminal process, especially the guarantee function. At the same time, the article reflects the state of scientific discussion regarding the recognition of illegally obtained evidence as “inadmissible evidence”, as well as the authors’ opinions on this issue.

***Keywords:*** *criminal proces, evidence, fair trial, admissibility, inadmissibility, actions of authorities, exclusion of evidence.*

### Introducere

Dreptul de a iniția procedeele probatorii a fost introdus în codificările penale din secolul al XIX-lea și a fost asociat cu recunoașterea acuzatului ca subiect și nu ca obiect al procesului penal. Cu toate acestea, principiile care guvernează introducerea probelor în procesul penal, inclusiv regula admisibilității probelor, au apărut doar în codificările penale din secolul al XX-lea [1, p.95]. Schimbările în principiile care guvernează admisibilitatea probelor au însoțit dezvoltarea procesului penal. Cu toate acestea, regulile procesului penal din Europa continentală au stabilit limitările subiective și obiective referitoare la dovedirea faptelor relevante pentru soluționarea cazului.

Actualmente, în Europa continentală regula admisibilității probelor este un concept procedural important, care stabilește că doar probele conforme cu prevederile legale pot fi introduse în cauzele penale și numai în baza unor asemenea probe poate fi emisă o hotărâre judecătorească. În calitate de garanție, regula admisibilității asigură că acuzatul este informat cu privire la modul în care vor fi realizate procedeele probatorii. Conștientizarea faptului că constatările de fapt în cadrul procedurilor penale vor fi stabilite pe baza probelor admisibile conform legii oferă acuzatului posibilitatea de a anticipa deciziile care pot fi luate de autoritățile judiciare și de a-și exercita eficient dreptul la apărare împotriva acuzațiilor penale.

Legiuitorul național, la fel, a dezvoltat normele procedurale care reglementează probele, într-un mod care permite desfășurarea activităților de colectare a probelor exclusiv în modul prestabilit. În studiul realizat, vom demonstra că colectarea probelor, nu poate fi discreționară, ci este strict reglementată, iar în loc să recurgă la o conduită incorectă, care nu este permisă de lege, autoritățile statului trebuie să folosească capacitățile și resursele pe care statul le-a pus deja la dispoziția lor.

**Importanța regulii admisibilității.**

Inițiativa în administrarea probelor depinde de modelul procesului penal, bazat pe principiul inchizitorial sau adversarial. În funcție de model, organele de drept și părțile procesului au un impact diferit asupra procedeelor probatorii [1, p. 98]. Într-un model care se bazează (în întregime sau predominant) de modelul inchizitorial, domeniul dat, și astfel stabilirea faptelor, este influențată semnificativ de organele de drept (poliția, procurorul, instanța de judecată). Într-un model bazat (în întregime sau predominant) pe modelul adversarial, procedeele probatorii sunt conduse de părți (procurorul și acuzatul), în timp ce autoritatea instanței de a administra probele *ex-officio* este limitată.

În procesele penale contemporane din Europa continentală, probele sunt acceptate într-o cauza penală dacă sunt îndeplinite următoarele condiții: proba este admisibilă, faptul care dovedește trebuie să fie relevant pentru soluționarea cazului; proba trebuie să fie relevantă pentru a stabili circumstanțele date. Uneori, o condiție suplimentară este adăugată, și anume că administrarea probei nu trebuie să fie destinată să tergiverseze procedurile.

Analizând literatura științifică contemporană occidentală, observăm că regula admisibilității probelor poate fi înțeleasă în mod restrâns ca aplicându-se exclusiv la întrebarea acceptabilității, adică determinarea a ce probe pot fi admise. Această regulă poate fi de asemenea înțeleasă în termeni largi și aplicată pentru a determina nu doar corectitudinea cumulării probelor, ci și relevanța și utilitatea acestora.

Regula admisibilității probelor în procesul penal din Europa continentală este determinată de trei elemente: principiul adevărului, care exprimă cerința ca constatările de fapte să reflecte realitatea; principiul celerității, care necesită ca procedurile să fie efectuate rapid și ca cazul să fie rezolvat într-un timp rezonabil; drepturile și libertățile acuzatului și ale persoanelor care prezintă probe trebuie respectate de organele de justiție penală care colectează probe și le introduc în procesul penal.

Aceste principii denotă importanța aplicării regulii admisibilității, aceasta fiind crucială pentru a preveni utilizarea unor mijloace nedrepte sau ilegale în obținerea sentințelor de condamnare sau de achitare. Aceasta protejează drepturile individuale ale părților implicate în proces și contribuie la menținerea integrității și corectitudinii sistemului de justiție.

**Admisibilitatea probelor prin prisma jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului**

Referitor la problema admisibilității probelor este necesar de menționat că este o poziție clară și constantă a CtEDO, potrivit căreia art. 6 din Convenție nu stabilește anumite reguli privind admisibilitatea probelor [3, p. 339]. CtEDO consideră problema admisibilității ca fiind în primul rând una reglementată de legea națională. Preocuparea sa este mai degrabă legată de întrebarea dacă procedurile în ansamblu, inclusiv modul în care au fost obținute probele, pot fi considerate echitabile în ansamblu.

Faptul că probele au fost obținute ilegal nu va duce la considerarea procedurilor ca fiind inechitabile în ansamblu. Prin urmare, Curtea Europeană nu va considera procedurile ca fiind inechitabile în situația în care o condamnare se bazează pe probe obținute încălcând drepturile garantate de Articolul 8 din cauza mijloacelor folosite care nu au fost în conformitate cu legea, așa cum este cerut de paragraful 2 al acelei prevederi [4, 5]. În astfel de situații, preocuparea va fi mai degrabă dacă drepturile apărării au fost respectate și cât de solidă este proba, în special atunci când nu există îndoieli cu privire la autenticitatea sa. Cu toate acestea, Curtea Europeană așteaptă ca orice utilizare a metodelor ilegale pentru obținerea probelor să fie condamnată ca o chestiune preliminară [6]. În plus, utilizarea probelor obținute contrar privilegiului împotriva auto incriminării va face un proces injust [7, par. 52], la fel ca și utilizarea unei mărturisiri obținute fără asistența unui avocat [8, par. 62]. Niciuna dintre acestea nu ar trebui, astfel, să fie admise.

Similar, este inechitabil ca o condamnare să fie bazată pe probele obținute prin provocarea la comiterea

unei infracțiuni, la fel, trebuie să existe, o investigație adecvată în privința acuzațiilor că probele au fost obținute în acest mod [9, p.23]. În plus, toate probele obținute prin tortură trebuie să fie inadmisibile. În plus, probele obținute prin folosirea tratamentelor inumane și degradante vor fi considerate, în anumite circumstanțe, ca fiind motive de a considera un proces ca fiind inechitabil.

Astfel, un tribunal este obligat să efectueze întotdeauna și să dovedească că a efectuat o evaluare detaliată cu privire la legalitatea mijloacelor prin care anumite probe au fost obținute, pentru a decide dacă acestea pot fi utilizate în procesul judiciar [9, p.24].

**Natura admisibilității probelor**

În orice proces penal se pune problema de a se stabili dacă împrejurarea de fapt dată în vileag cu ajutorul probelor, altfel spus, obiectul probei, are sau nu corelație cu obiectul probațiunii în cauză și deci dacă faptele, datele și întâmplările concrete a căror dovedire se solicită sunt de natură a ajuta soluționarea cauzei [10, p.346]. Această corelație se examinează din diferite puncte de vedere, ridicând problema admisibilității, pertinenței, concludenții și utilității probelor.

În cadrul procesului penal funcționează principiul libertății probelor. Acest principiu se manifestă, pe de o parte, prin libertatea de a produce probe, în domeniul penal fiind de regulă considerată admisibilă orice probă, și, pe de altă parte, prin aprecierea acestora [10, p.346]. Astfel, în conformitate cu art. 100 alin. (1) din Codul de procedura penală, administrarea probelor constă în folosirea mijloacelor de probă în procesul penal, care presupune strângerea și verificarea probelor, în favoarea şi în defavoarea învinuitului, inculpatului, de către organul de urmărire penală, din oficiu sau la cererea altor participanți la proces, precum și de către instanță, la cererea părților, prin procedeele probatorii prevăzute de prezentul cod [11]. Conform dispozițiilor legale menționate, se deduce că o probă este întotdeauna considerată admisibilă atunci când este necesară pentru soluționarea cauzei penale și stabilirea adevărului.

În ceea ce privește producerea probelor, principiul libertății probelor cunoaște două categorii de limitări: limitări legale și limitări impuse de principiile generale. În cazul în care astfel de limitări intervin, proba devine inadmisibilă [10, p. 347].

Realizând o retrospectivă istorică, putem menționa că în literatura juridică mai veche inadmisibilitatea nu era cunoscută ca sancțiune. Conținutul acesteia era considerat ca aparținând de instituția nulității, așa încât nulitatea era sancțiunea în cazul în care un demers procesual era inadmisibil [12, p. 189]. Ulterior, jurisprudența și doctrina au delimitat definitiv sancțiunea inadmisibilității de celelalte sancțiuni procedurale, evidențiind trăsăturile definitorii și funcții proprii.

Inadmisibilitatea a fost definită de mai mulți autori. Astfel, ea a fost prezentată ca o sancțiune virtuală care lovește orice manifestare procedurală care, nefiind încuviințată de lege, este implicit lipsită de baza legala [10, p. 349] sau ca o sancțiune preventivă și principală în procedura penală care oprește să se producă orice manifestare procesual neîncuviințată de lege [13, p.10].

Conform legislației procesul-penale a Republicii Moldova, pentru ca anumite informații să fie luate în considerare ca probe, trebuie să se respecte anumite reguli de probațiune penală.

Așadar, urmează a fi respectate regulile privind mijloacele de administrare a probelor stipulate în art. 93 alin. (2) din CPP. Totodată, proba trebuie obținută cu respectarea procedurii.

În continuare, art. 94 din CPP prevede regula inadmisibilității probelor care au fost obținute cu încălcări și nu pot fi admise în procesul penal în calitate de probe, fiind excluse din dosarul penal. Regulile de excludere nu permit acuzării să introducă în proces probe altfel admisibile, dar care au fost obținute cu încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale. Rațiunea pentru aplicarea acestor reguli este aspirația că partea acuzării se va abține de la folosirea tehnicilor ilegale de colectare a probelor dacă este conștientă că probele vor fi inadmisibile la proces.

Primul aspect esențial constă în protejarea drepturilor individuale și a principiilor fundamentale ale justiției. Un sistem legal care permite utilizarea oricăror mijloace pentru obținerea probelor poate încălca drepturile individuale, inclusiv dreptul la un proces echitabil și dreptul la viață privată. Excluderea probelor inadmisibile reprezintă o modalitate de a garanta că probele prezentate în instanță sunt obținute conform legii și nu încalcă drepturile sau libertățile individuale.

În al doilea rând, excluderea probelor inadmisibile acționează ca un mecanism de protecție împotriva abuzurilor și încălcărilor legale. Prin stabilirea criteriilor clare și obiective pentru admisibilitatea probelor, se reduce riscul utilizării practicilor ilegale sau imorale pentru obținerea acestora. Astfel, se asigură că procesul judiciar este corect și transparent, eliminând posibilitatea influenței negative asupra justiției din partea celor care ar putea încerca să manipuleze sau să distorsioneze adevărul.

În conformitate cu prevederile art. 95 alin. (1) din Codul de procedura penală, sunt admisibile probele *pertinente, concludente şi utile* administrate în conformitate cu prezentul cod [11]. În raport cu legătura pe care o au cu faptele și împrejurările pe care urmează să le dovedească, probele pot fi pertinente si concludente. Probele sunt *pertinente* dacă conduc la constatarea unor fapte și împrejurări care au legătură cu cauza penală. *Probele concludente* sunt acele elemente de fapt care servesc la dovedirea unor fapte și împrejurări de care depinde justa soluționare a cauzei [14, p.166]. Înțelegerea corectă a relației dintre probele pertinente și concludente este esențială în administrarea justiției. Probele concludente sunt, de fapt, un subset al probelor pertinente, fiind acele probe care nu doar sunt relevante pentru caz, dar și care conduc la o concluzie clară și decisivă. În activitatea concretă de administrare a justiției se va acorda o atenție deosebită selecției și utilizării probelor concludente pentru a ajunge la o decizie corectă și echitabilă.

Probele sunt utile când administrarea lor este strict necesară pentru soluționarea temeinica a cauzei. Orice probă utilă este și concludentă, dar nu orice probă concludentă este și utilă. Astfel, în cazul unei fapte care a fost văzută de un număr foarte mare de martori, nu mai este necesar audierea tuturor martorilor, deoarece vinovăția rezultă cu suficiență din câteva depoziții [14, p. 166]. Astfel, probele utile nu trebuie să treacă o anumită limită de suficiență.

Urmează să evidențiem prevederile art. 95 alin. (3) din Codul de procedură penală, în conformitate cu care dacă administrarea probelor a fost efectuată cu respectarea dispozițiilor prezentului cod, argumentarea inadmisibilității probelor se face de către partea care cere respingerea lor [11]. Articolul dat reflectă egalitatea armelor, care constituie unul dintre elementele noțiunii mai largi de proces echitabil și impune instanța de judecată să ofere fiecărei părți posibilitatea rezonabilă de a-și susține cauza în condiții care să nu o plaseze într-o situație dezavantajată în raport cu adversarul ei [15, p. 7].

La nivel național, la realizarea justiției penale, organele de drept trebuie să țină cont și de Decizia Curții Constituționale privind inadmisibilitatea a sesizării nr. 155g/2017 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 95 alineatul (2) din Codul de procedură penală al Republici Moldova [16, par. 21, 28, 30], care a indicat că admisibilitatea probelor trebuie examinată sub toate aspectele, in mod obiectiv si călăuzindu-se de lege, cu o motivare corespunzătoare, astfel încât să înlăture orice suspiciune de arbitrar. În particular, la admiterea unor probe și la respingerea altora organul de urmărire penală sau, după caz, instanța de judecată sunt obligate să indice cu suficientă claritate argumentele unei asemenea soluții.

**Rezultate obținute și discuții**

În doctrina procesual-penală, este discutabil dacă probele obținute ilegal trebuie excluse pe baza oricărei discrepanțe cu legea aplicabilă sau dacă o astfel de excludere trebuie aplicată doar încălcărilor anumitor norme, în special normelor semnificative care exprimă valorile fundamentale sau în cazul încălcărilor grave. În opinie noastră, ar trebui să prevaleze o abordare care promovează respectarea strictă a prevederilor legale de către autoritățile statului, mai ales că legiuitorul a instituit criterii clare pentru deciderea admisibilității probelor.

Orice încercare de a relativiza acest aspect va crea mai multe oportunități pentru încălcări legale și activități ilegale. Astfel, termenul probe inadmisibile trebuie să fie interpretat în sens larg, incluzând nu doar probele colectarea cărora este interzisă prin lege, ci și orice probă obținută prin încălcarea normelor legale.

Din cercetarea realizată putem deduce următoarele trăsături ale inadmisibilității: în primul rând, această sancțiune este inderogabilă, ceea ce înseamnă că nu se admite acoperirea. Prin această trăsătură inadmisibilitatea se deosebește de sancțiunea nulității, în cazul căreia viciul actului putând fi acoperit.

În al doilea rând, inadmisibilitatea este inevitabilă, în sensul că aplicarea este obligatorie pentru organele de drept, care nu are nici o posibilitate de a menține un act de procedură, ori de a-i recunoaște efectele atâta timp cât nu are o baza legală.

În fine, inadmisibilitatea este o sancțiune care se aplică numai actelor lipsite de bază legală.

**Concluzii**

Deși Convenția Europeană nu conține nicio prevedere specifică referitoare la standardele de probă, jurisprudența Curții Europene a stabilit clar că există diverse standarde care trebuie respectate pentru a asigura că orice proces poate fi considerat corect și, astfel, compatibil cu articolul 6 CEDO [9, p. 23]. Astfel, regula admisibilității probelor este o construcție legală concepută și dezvoltată de legiuitorul național pentru a atinge anumite obiective procedurale specifice, iar inadmisibilitatea constituie una dintre garanțiile respectării principiului legalității procesuale, ce impune înlăturarea tuturor actelor de procedură care nu sunt prescrise de lege sau care au cauzat ori se presupune că au cauzat o vătămare procesuală. Aceste reguli au un rol crucial în echilibrarea drepturilor individuale și în prevenirea abuzurilor de putere de către autorități prin interzicerea utilizării probelor obținute ilegal și prin impunerea restricțiilor în cadrul procesului penal.

Tema excluderii probelor pe baza criteriilor de admisibilitate rămâne un subiect de actualitate și importanță în sfera juridică. Deși există argumente puternice atât în favoarea, cât și împotriva utilizării acestor criterii, este crucial să se găsească un echilibru între protejarea drepturilor individuale și asigurarea eficienței și integrității procesului judiciar. În opinia autorilor, infracțiunea, autorul său și vinovăția urmează a fi stabilite doar pe baza faptelor stabilite în urma administrării probelor legal admisibile, iar dacă probele sunt obținute și utilizate într-un mod ilegal, organul de urmărire penală obține un avantaj injust asupra acuzatului. Totodată, continuarea dezbaterii și cercetării în domeniul admisibilității probelor sunt esențiale pentru dezvoltarea unui sistem judiciar echitabil și eficient.

**Referințe:**

1. SKORUPKA Jerzy, *The rule of admissibility of evidence in the criminal process of continental Europe*, publicat în *Revista Brasileira de Direito Processual Penal*, vol. 7, no. 1, 2021, p. 93-122. Disponibil: https://www.redalyc.org/ journal/6739/673972096003/html/
2. CANALE Damiano. *The Many Faces of the Codification of Law in Modern Continental Europe*. In: PATTARO, Enrico, CANALE Damiano, GROSSI, Paolo, HOFMANN, Hasso, RILEY, Patrick (Eds.). *A History of the Philosophy of Law in the Civil Law World*, 1600-1900. *Series A Treatise of Legal Philosophy and General Jurisprudence.* Netherlands: Springer 2009. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/226029747_The_Many_Faces_of_the_Codification_of_Law_in_Modern_Continental_Europe.
3. DOLEA I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova.* Comentariu aplicativ. Editura: Cartea Juridică, Chișinău. 1408 p. ISBN: 978-9975-3418-0-6.
4. *Schenk v. Switzerland. App. No. 10862/84,* 12 Iulie 1988. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/tur#{“itemid”:[“001-57572]}
5. *Khan v. Regatul Unit. App. No. 35394/97,* 4 octombrie 2000. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/fre#{“itemid”:[“001-58841”]}
6. *Hulki Güneş v. Turkey, 28490/95,* 19 Iunie 2003. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61169
7. *Allan v. United Kingdom, App. No. 48539/99,* 5 Noiembrie 2002. Disponibil:https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-6001
8. *Salduz v. Turkey [GC], App. No. 36391/02,* 27 Noiembrie 2008. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-89893
9. MCBRIDE Jeremy. *The Case Law of The European Court of Human Rights on Evidentiary Standards in Criminal Proceedings.* Disponibil: https://rm.coe.int/council-of-europe-georgia-european-court-of-human-rights-case-study-ev/16807823c3.
10. VOLONCIU N. *Tratat de procedură penală*. Parte general, Editura: Paideia. ISBN 973-9131-01-8.
11. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova* nr. 122 din 14.03.2003, publicat la 05-11-2013 în *Monitorul Oficial* Nr. 248-251 art. 699. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=123540&lang=ro [vizitat 21.03.2024].
12. VASILIU A. *Teoria general a actelor de procedură penală*, Editura: All Beck, București, 2003.
13. IONESCU D. *Gion-Calvini. Sancţiunile procesuale în dreptul procesual penal*.: Editura: Cartea Românească, Timişoara.
14. TULBURE A. Ș., TATU A. M. *Tratat de drept procesual penal,* Editura: All Beck, București, 2001.

15. DOLEA I., *Probele în procesul penal. Îndrumar pentru avocați.* Disponibil: https://www.bizlaw.md/wp-content/uploads/2017/02/Probele-in-procesul-penal.pdf
16. *Decizia Curții Constituționale privind inadmisibilitate a sesizări nr. 155g/2017 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 95 alineatul (2) din Codul de procedură penală al Republici Moldova.* Disponibil: https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=decizii&docid=424

**Date despre autori:**
***Svetlana LEONTIEVA,*** doctorandă**,** Universitatea de Stat din Moldova.
**ORCID:** 0009-0005-2481-533X
**E-mail:** leontievasvetlana58@gmail.com

***Vlad TODERICA,*** consultant al procurorului în Procuratura mun. Chișinău.
**ORCID:** 0009-0001-4598-6198
**E-mail:** mr.toderika@gmail.com

*Prezentat la 29.03.2024*